

Ligipääsetavuse juhised jaoskonnakomisjonidele

Ligipääsetavus

Hääletamisruumid peavad olema ligipääsetavad kõigile valijatele. Ligipääsetavus peab olema tagatud nii füüsilise, kui informatsiooni mõttes. Mitmekorruselises hoones tuleb hääletamisruumi asukohana eelistada esimest korrust ning ruume, mis asuvad võimalikult hoone sissepääsu lähedal. Valla- või linnasekretäri ülesanne on kindlustada, et hääletamisruumid asuvad ligipääsetavates hoonetes või toetada jaoskonnakomisjone ligipääsetavuseks vajalike kohanduste tegemisel. Jaoskonnakomisjoni ülesanne on kindlustada, et kõik valijad saaksid hääletamisruumis oma hääleõigust kasutada.

Selleks tuleb jaoskonnakomisjonil enne hääletamisruumi avamist panna tähele järgmist:

- Kus hoone läheduses on parkimisvõimalused puuetega inimestele?
- Kas parklast hooneni viiv tee on ratastooli või muude abivahendite kasutajale takistusteta läbitav?
- Kas hoonesse pääseb kaldteed kasutades?
- Kas hoone välisuks avaneb automaatselt või on lihtsalt avatav?
- Kas välisustest hääletamisruumini viiv tee on piisava laiusuga (minimaalselt 1,5 m)?
- Kas välisuksest hääletamisruumini viiv tee on ratastooli või muude abivahendite kasutajale takistusteta läbitav?
- Kas hääletamisruumis on loodud hääletamisvõimalus ratastoolis või istudes hääletamiseks?
- Kas hoone siseruumid on valgustatud?
- Kas hääletamisruumis on piisav ruum ratastooli või muude abivahendite kasutajale liikumiseks?
- Kas hääletamisruumis on istekohad, kus valijad, kes vajavad puhkust saavad istuda (mõned toolid ka ilma käetugedeta)?

Kirjeldatud tingimused peavad olema tagatud kogu hääletamisruumi lahtioleku ajal jooksul.

Valijate abistamine

Hääletamisruumi valikul tuleb eelistada ligipääsetavaid hooneid ja ruume. Juhul, kui seda ei ole praktikas võimalik täielikult tagada peab jaoskonnakomisjon mõtlema läbi, kuidas kindlustada puuetega inimeste maksimaalne iseseisev liikumine. Takistuste korral peab jaoskonnakomisjon olema valmis abistama puuetega valijaid hääletamisruumi sisenemisel ja väljumisel ning hääletamistoimingute tegemisel.

Kui puuetega valijatel on takistused hoonesse sisenemisel või hoones liikumisel, peab olema tagatud selge informatsioon abi andmise kohta. Jaoskonnakomisjoni kontakttelefon peab olema kergesti märgatav, leitav veebist ja esil hoonesse sisenemisel. Jaoskonnakomisjon peab hoidma telefoni avatud (kõne, SMS) ja olema valmis valijaid hoonesse sisenemisel juhendama või abistama. Jaoskonnakomisjon tagab valija turvalise ja takistusteta liikumise hoones.

Erandkorras, kui hääletamisruumini ei ole võimalik liikuda, võib jaoskonnakomisjon viia hääletamiskasti, hääletamisedeli ja allkirjalehe valijani hoonest välja. Selleks tuleb isikut tõendava dokumendi alusel esmalt kontrollida valijate nimekirjast valija hääleõigust. Vastava hääletamistoimingu teostamise juures peab olema vähemalt kaks jaoskonnakomisjoni liiget. Tagatud peab olema hääletamise salajasus.

Kui valija füüsilise puude tõttu ei ole võimeline hääletamisedelit ise täitma, võib seda tema palvel ja tema juuresolekul teha ka jaoskonnakomisjoni liige. Kui valija füüsilise puude tõttu ei ole võimeline hääletamisedelit ise hääletamiskasti laskma, võib seda tema palvel teha ka jaoskonnakomisjoni liige tema juuresolekul. Valija võib sedeli täitmisel ja kasti laskmisel abi paluda ka teiselt valijalt, kuid mitte elukohajärgse ringkonna kandidaadilt.

Nägemispuudega valijad

Nägemispuudega valijad (vaegnägijaid ja pimedad) võivad liikuda juhtkoeraga, saatjaga või kasutades valget keppi. Vaegnägijatel on hääletamisruumis luubid, mis võimaldavad lihtsamalt kandidaatide nimekirju lugeda. Luubid peavad olema kättesaadavad kogu hääletamisruumi lahtioleku aja jooksul. Hääletamisruumis peab olema vähemalt üks kandidaatide nimekiri, mis ei ole seinale kinnitatud ja mida saab seetõttu luubiga lihtsamalt lugeda. Soovitavalt on pimedate liikumistee välisuksest kuni hääletamisruumini märgistatud.

Nägemispuudega valijatega suhtlemisel tuleb arvestada järgmisega:

- Ole valmis valijat liikumisel abistama vastavalt tema enda antud juhistele.
- Ole valmis valija palvel lugema ette kandidaatide nimekirja.
- Anna juhiseid võimalikult selgelt ja lihtsalt.
- Pimedate juhtkoera ei tohi segada.

Kuulmispuudega valijad

Kuulmispuudega valijad (vaegkuuljad ja kurdid) kasutavad suhtlemisel väga erinevaid viise s.h viipekeelt. Viipekeelt emakeelena kõnelevate kurtide jaoks on avatud ka viipekeeletõlketeenus, mida saab kurdi algatusel vajadusel kasutada suhtlemisel hääletamisruumis. See võimaldab suhelda kurdiga telefoniühenduse kaudu. Tagatud peab olema hääletamise salajasus ja teenust hääletamiskabiinis kasutada ei tohi.

Kuulmispuudega valijatega suhtlemisel tuleb arvestada järgmisega:

- Enne suhtlemist tuleb tõmmata endale tähelepanu – puudutada õrnalt õlale või lehvitada.
- Suhtlemisel ole näoga valija poole ja hoia silmsidet.
- Räägi selgelt, normaalses tempos – kasuta tavalisi näoilmeid.
- Jää rahulikuks ja vajadusel korda enda öeldut. Ära tõsta häält või karju.
- Kui Sinust ei saada aru, ole valmis selgitusi andma teiste sõnadega.
- Ole valmis teksti esitama kirjalikult.
- Vajadusel esita täiendavaid küsimusi, et kontrollida, kas inimene sai sinust aru.

Liikumispuudega valijad

Liikumispuudega valijad võivad liikuda erinevaid abivahendeid kasutades, näiteks ratastoolis, käimisraami või karkude või kepi abil. Liikumispuudega valijatele on hääletamisruumis hääletamiseks valmis pandud sirmiga varustatud laud. Oluline on jälgida, et ratastooliga pääseb laua äärde hääletamisedelit täitma. Sirm tagab valijale hääletamise salajasuse. Valimisringkonna kandidaatide nimekiri on kinnitatud sirmi sisekülgedele valijale sobivale kõrgusele või asetatud väljatrükitult lauale.

Liikumispuudega valijatega suhtlemisel tuleb arvestada järgmisega:

- Uuri, kuidas saad aidata ja käitu saadud juhtnõu järgi.